

Geachte leden van de Tweede Kamer, beste staatssecretaris,

Op 20 december spreekt u met elkaar in het Algemeen Overleg over de Maatschappelijke Opvang. In deze brandbrief vragen wij vanuit Stichting Werkplaats COMO aandacht voor een aantal zaken, die dringend aandacht behoeft. Wij willen u aansporen ons signaal ter harte te nemen. Temeer daar veel van de acute noodsituaties, die wij voor u op een rijtje hebben gezet, acties van uw kant vereisen die geen uitstel dulden!

Al een aantal jaar stijgt het aantal mensen wéér wat dak- en/of thuisloos is in Nederland schrikbarend. Het aantal mensen, dat in armoede leeft is gigantisch; het aantal suïcides neemt toe; er is veel huiselijk geweld en kindermishandeling; de wachtlijsten in de GGZ zijn enorm. En dan weten we niet eens hoeveel mensen er buiten beeld vergelijkbare problemen hebben. Het keren van deze trends vraagt om stevige maatregelen. In deze brief delen we onze voornaamste zorgen en zullen u een aantal oplossingsrichtingen aanreiken.

Afgelopen jaar werden de Rekenkamerrapporten over Maatschappelijke Opvang in de steden van de G4 gepubliceerd. Deze rapporten geven heel goed weer welke zaken momenteel niet op orde zijn. Als Werkplaats COMO waren we erg blij met deze rapporten, we hoopten dat dit een flinke boost zou geven aan de zo nodige verbeteringen. Helaas... een flink aantal maanden later zien wij nog steeds geen fundamentele verbeteringen. Hoeveel onderzoeken, brandbrieven, rapporten, gesprekken, taskforces, maatschappelijke kosten/aten- en mysteryguest onderzoeken zijn er nog nodig om aan te tonen wat er allemaal niet goed gaat? Dit is inmiddels nu toch wel bekend en duidelijk?

Een mensenleven laat zich niet inrichten volgens de structuren van departementen, onze aanbevelingen en zorgen beslaan dan ook het terrein van diverse bewindspersonen. We hopen dat u hier integraal met elkaar naar zult kijken. Het is hoog tijd dat er iets gebeurt! Zodat er een einde komt aan deze onmenselijke situaties en mensen weer in staat worden gesteld een menswaardig bestaan op te bouwen.

Iedereen heeft het recht op een veilige eigen plek:

- Er zijn **te weinig betaalbare woningen**. Ook de plannen om komende jaren meer woningen te bouwen zijn onvoldoende om te voldoen aan de vraag. Er zijn goedkope en snelle woonoplossingen voor handen, ze worden onvoldoende benut.
- Sprekende voorbeelden van een aanpak die werkt, zoals **Housing First, Skaeve Huse, Respijtvorzieningen en opvang in zelfbeheer** verdienen navolging, die helaas uit blijft.
- Gemeenten weten niet altijd goed raad met **weerstand** van buurtbewoners die niet willen dat er 'bijzondere mensen' in hun wijk komen wonen. Dergelijke weerstand en gemeentelijke handelingsverlegenheid vertraagt en bemoeilijkt soms het huisvesten van mensen in nood. Door structureel aandacht te hebben voor **inclusie, tolerantie en diversiteit** kan de gemeente actief bijdragen aan het verminderen van weerstand en onbekendheid wegnemen. Wacht hier niet mee totdat er een nieuwe woonvorm gepland is maar heb altijd aandacht voor de inclusieve gemeente. Mensen zijn niet 'anders', iedereen is anders.
- Mensen blijven **noodgedwongen bij elkaar wonen omdat** er geen andere optie is, denk aan scheidingen waardoor volwassenen en kinderen onnodig lang in stress en soms ook geweld en onveiligheid verblijven.
- Denk ook aan jonge mensen die soms noodgedwongen wel tot na hun 30^e bij hun ouders moeten blijven wonen **omdat er geen betaalbare woning beschikbaar is, dit belemmert de ontwikkeling van jonge mensen die een eigen leven en gezin op willen bouwen.**
- Mensen die wel bij elkaar willen wonen, elkaar willen helpen worden belemmerd door de **Kostendelersnorm**. Gemeenten kunnen én mogen m.b.t. de Kostendelersnorm mensen in

bepaalde **situaties ontzien, maar** maken niet of nauwelijks gebruik van hun discretionaire bevoegheid.

- Een deel van de ouderen woont in een te groot leeg huurhuis, zij blijven daar zitten omdat verhuizen **naar een kleinere huurwoning duurder is!**
- Door de lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen zijn veel mensen aangewezen op **te dure particuliere huurwoningen**. Er is geen zicht op de huisuitzettingen in de particuliere verhuur.
- Mensen wonen in **ongezonde woningen** met schimmel en lekkage en hebben geen mogelijkheid hier iets aan te doen. Mensen leven zonder verwarming, riool of zonder water. Dit blijft veelal buiten beeld.
- Mensen wonen (ook met kinderen) in **tijdelijke nood-'oplossingen'** zoals vakantiehuisjes, campings, schuurtjes, hutjes, auto's, bootjes, garages of slapen stiekem op hun werk. Mensen raken verwijderd van hun netwerk en wonen te ver van hun werk als ze dat überhaupt nog hebben kunnen behouden onder deze lastige omstandigheden. Deze mensen blijven veelal buiten beeld en verstoken van hulp en verliezen perspectief.
- De zogenaamde **bankhoppers** die geen leven kunnen opbouwen. Het exacte aantal **mensen** dat uitzichtloos tijdelijk bij vrienden en familie verblijft is onbekend, maar wij vermoeden dat dit een groeiende grote groep mensen betreft. Mensen in 'noodconstructies' durven veelal **geen hulp te vragen**, zijn te vaak teleurgesteld, hebben daardoor geen vertrouwen of puf meer, schamen zich en zijn ook **bang hun tijdelijke noodoplossing kwijt te raken of andere mensen in problemen te brengen**.
- Een **huurachterstand ontstaat nooit zonder reden!** En meestal ook niet van de een op de andere dag. **Er is altijd een verhaal. Vaak ligt dit verhaal in een gebrek aan passende ondersteuning en pech of, maar al te vaak, een combinatie van beide.**
- Ook overlast komt niet uit de lucht vallen en heeft een **context**. Denk aan bijvoorbeeld mensen die overlast veroorzaken omdat zij stemmen horen, vaak hebben deze mensen geen adequate hulp voor hun problematiek.
- Zolang er enorme **wachtlijsten** blijven bestaan voor goede hulp blijven mensen onnodig afglijden. Iedereen heeft de mond vol van preventie, vroegsignalering, 'de cliënt centraal' en kwaliteit van hulp, maar als er te weinig hulp is hebben we hier helemaal niks aan en **verergert je situatie**.
- Nog niet in alle gemeenten wordt een humaan en pro-actief beleid gevoerd om **huisuitzettingen te voorkomen**.
- Zonder eigen plek mensen **beboeten voor primaire levensbehoeften** als slapen en je behoefte doen is niet humaan. Een mens kan moeilijk niet slapen of niet naar het toilet gaan. Dit gebeurt nog steeds in Nederland. De kosten om deze oninbare boetes te administreren, innen en zelfs uit te zitten in detentie zijn enorm. Dit geld zouden we moeten willen investeren in deze mensen.
- **Ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid** worden nog nauwelijks ingezet om problemen en hulpvragen beter en eerder te signaleren. Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke bijdrage hebben in het beter aansluiting vinden bij mensen met wie instanties het contact veelal verloren hebben.

Overheid van veroorzaker van problemen naar oplosser:

- Systemen en instanties gaan vaak uit van **wantrouwen**. Individuele kwetsbare burgers moeten veel moeite doen om zaken te bewijzen. Veel mensen trekken dit niet. **Waarom draaien we het niet om?** Burgers worden vertrouwd tenzij de overheid het tegendeel bewijst. Burgers moeten vaak zaken bewijzen die nota bene in de administratie van de betreffende organisatie zelf te vinden zijn.

- Er gaat **veel mis rondom toeslagen**. Er worden fouten gemaakt waardoor mensen enorm in de problemen komen. Mensen die door een fout teveel hebben gekregen kunnen dit niet makkelijk terugbetalen, het geld is al op en de toeslag is de volgende maand ook hard nodig.
- Instanties zoals het Zorgkantoor vertellen mensen 'U krijgt een brief maar die klopt niet, **maatwerk kan onze computer niet**'. Hoe kun je zo je administratie op orde krijgen?
- Mensen worden steeds meer gedwongen om allerlei zaken **digitaal** te doen. Niet iedereen is digitaal vaardig of heeft toegang tot een digitale omgeving.
- Mensen voor wie de toeslagen bedoeld zijn **weten niet altijd dat zij er recht op hebben of hoe zij dit moeten regelen**. Waarom wordt bijvoorbeeld de zorgtoeslag niet automatisch doorgevoerd bij iedereen met een minimuminkomen of zelfs zonder inkomen?
- Er zijn erg **veel verschillende financiële regelingen voor gezinnen met kinderen**. Voor elk onderdeel van je leven is er een ander potje of regeling: muzieklles, sport, voedselbank, huisdierenvoedselbank, kinderverjaardagsondersteuning, kledingbank, school, schoolreis, huiswerkbegeleiding, cultuur, een potje bij de kerk voor een nieuw ID bewijs, babyspullen, vakantie en uitstapjes overal zijn regelingen of **uit nood geboren organisaties** voor. Voor mensen zelf is dit erg belastend en **onoverzichtelijk**, voor gemeenten is dit alles ook veel werk en kostbaar bovendien.
- Er **blijft geld voor inkomensondersteuning op de plank liggen** omdat het geld de mensen niet weet te bereiken en de mensen het geld ook niet weten te bereiken. Terwijl deze mensen bij de gemeente veelal wel bekend zijn en alle extra steun hard nodig hebben.
- **Incassobureaus en bewindvoeringskantoren en kantoortjes voor financiële dienstverlening** functioneren niet altijd naar behoren. Mensen geraken hierdoor onnodig in meer problemen. Het is onduidelijk hoe de handhaving op wantoestanden en kwaliteitsbewaking in deze sectoren gehandhaafd wordt. Vanuit de cliëntenkant vernemen wij al jaren veel negatieve signalen. Uiteindelijk zitten mensen zo diep in een ondoordringbaar moeras dat niet meer helder is wat er nu precies aan de hand is of waar het mis ging.
- Al bovenstaande zaken **dragen bij aan meer stress en meer chaos** bij mensen in **precaire levensomstandigheden**. Mensen raken onderweg **verder van huis**.
- **Als het inkomen voor iedereen voldoende zou zijn om van rond te komen**, dan zijn er geen toeslagen nodig. Waarschijnlijk is dat zelfs wel goedkoper en simpeler, humaner is het in ieder geval zeker.

Ondersteuning:

- **Onafhankelijke cliëntondersteuning is in veel gemeenten nog niet op orde of onvindbaar** of zelfs geheel niet beschikbaar. Laat staan voor de moeilijker bereikbare groepen, daar is de 'gemiddelde onafhankelijk cliëntondersteuner' niet voor toegerust en is iets anders nodig dat beter aansluit bij de context van de Maatschappelijke Opvang. Denk aan **straatadvocaten** die slechts op een aantal plekken in Nederland te vinden zijn en die het razend druk hebben.
- Los van het feit dat Onafhankelijke Cliëntondersteuning beschikbaar moet zijn, juist ook voor mensen in en om de Maatschappelijke Opvang, worden mensen in allerlei gemeentelijke procedures en bij andere instanties **niet consequent geïnformeerd** over de mogelijkheid tot Onafhankelijke Cliëntondersteuning. Hier moet je niet eenmalig over geïnformeerd worden, maar gericht in allerlei processen op de mogelijkheid gewezen worden.
- Mensen moeten vaak **bewijzen waar ze wanneer verbleven**. Denk aan het aanvragen van een uitkering, AOW of rondom toegang tot de Maatschappelijke Opvang. Mensen met veel problemen aan hun hoofd weten niet altijd meer precies waar ze 20 jaar geleden precies waren. En kunnen dat gezien hun omstandigheden vaak ook heel lastig bewijzen. Moedeloos geworden haken mensen af en vragen die regeling dan maar niet aan... In dit soort procedures wordt vaak niet actief ondersteuning aangeboden om samen het verhaal op orde te maken of om iemand door de procedure heen te helpen. Of om er gewoon van uit te gaan dat iemand gebaat is bij deze regeling. Nu worden mensen vaak gekort op hun AOW doordat

ze e.e.a. niet meer kunnen bewijzen en verkeren **daardoor onnodig** in een financieel kwetsbaarder situatie.

- Ook mensen op straat hebben recht op **medische zorg** zoals een dokter of een tandarts. Een zorgverzekering zou voor iedereen toegankelijk en betaalbaar moeten blijven.
- We vinden het belangrijk dat mensen in benarde posities toegang hebben en houden tot gratis óf betaalbare **juridische ondersteuning**. Juist als je positie kwetsbaar, ongelijkwaardig en afhankelijk is dit essentieel.

Versterken positie cliëntorganisaties:

In deze brief hebben wij veel punten onder uw aandacht gebracht. Zonder mensen met ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid van de Maatschappelijke Opvang en de straat kan geen beleid gemaakt worden wat voldoende aansluit bij de praktijk. Dit geldt zowel voor landelijk als lokaal beleid. Immers op elk terrein is het gemeengoed om experts te raadplegen, dus dat geldt ook voor de leefwereld van de Maatschappelijke Opvang en de straat. We weten dat in veel gemeenten de mensen van de straat niet georganiseerd zijn in een platform of cliëntenorganisatie, ook landelijk is dit nog niet stevig op orde. Om in al die gemeenten en in landelijk beleid vinger aan de pols te kunnen houden en de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk dat er meer werk gemaakt wordt van het investeren in en het inzetten en benutten van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid. En dat cliëntenorganisaties gesteund worden in plaats van dat zij omvallen of elk jaar weer in grote onzekerheid verkeren of zij kunnen voortbestaan.

Tenslotte...

Warmere winterkouderegeling is afschaffen winterregeling en 365 dagen per jaar toegang tot opvang

Het is winter in Nederland. En nog steeds hebben we elk jaar te maken met inhumane een winterkouderegeling. Waarbij mensen pas in de winteropvang worden toegelaten bij een bepaalde temperatuur. Zodra het kwik weer een graad 'te warm' is moeten mensen de straat weer op. Mensen kunnen niks opbouwen, kunnen niet bijkomen van wat hen allemaal is overkomen. Ze kunnen niet aan de slag met hulp, kunnen niet werken aan een toekomst. Op veel plaatsen moet men overdag de straat weer op. Of met je hele hebben en houwen naar het andere eind van de stad slenteren om daar de dag door te mogen brengen om 's avonds weer terug te kunnen lopen naar de winternachttopvang. De temperatuurgebonden regeling is gebaseerd op richtlijnen die de GGD ooit jaren geleden gemaakt heeft. Mensen kunnen met inachtneming van deze richtlijn doodvriezen. Deze richtlijnen zijn flink aan vernieuwing toe. Dit moet echt anders! Mensen hebben 365 dagen per jaar recht op opvang en ondersteuning. Ook als je 'niks' mankeert en 'slechts' alleen maar geen huis hebt moet onderdak altijd beschikbaar zijn...

We hopen dat u onze zorgen en ideeën ter harte neemt. Uiteraard zijn wij bereid om nader met u mee te denken over oplossingen die werken.

Met vriendelijke groet,

Stichting Werkplaats COMO
Cliënten Organisaties Maatschappelijke Opvang

www.werkplaatscomo.wordpress.com

Secretariaat: Elly Burgering Elly@straatconsulaat.nl

De stichting heeft ten doel het behartigen van de belangen en het opkomen voor de rechten van mensen die dreigend of feitelijk dak- en/of thuisloos zijn, alsmede het schenken van aandacht aan mensen met problematisch middelengebruik, alsmede al hetgeen met het vorenstaande in de ruimste zin verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.